

ASPECTE ALE OPERAȚIILOR ARMATEI ROMÂNE ÎN ARDEALUL DE NORD ȘI UNGARIA – 1919

Marius Rădulescu

Abstract

The Romanian nation suffered 535,000 casualties fighting on the Allied side in WW I. This amounted to almost 18% of the total male population of Romania at the time.

After two years of neutrality, King Ferdinand, heavily influenced by Queen Marie granddaughter of Queen Victoria of England, declared war against the Central Powers (Germany, Austria, Hungary, Bulgaria, Turkey) in August of 1916.

The victory for the Allies and the defeat and dismemberment of the Austro-Hungarian Empire assures the Romania's substantial territorial gains, Transylvania including,

In this context, the ultimate fight of the Romanian Army against Bela Kun's Red Hungary was an important contribution of our country to the stability of both the peoples and to the entire Eastern region of the Europe.

The Romanian Royal
sovereigns

VEDERE GENERALĂ A MARELUI RĂZBOI

Cum rușii au administrat armatei austro-ungare înfrângeri severe, Germania a trebuit să transfere pe frontul de est o armată mai mare decât cea gândită inițial. Împotriva României, intrată în război în 1916, germanii și austro-ungarii au executat o campanie scurtă, invadând o mare parte a țării și obținând o sursă importantă de țifei.

Artileria grea, mitralierele, gazele de luptă, tancurile - introduse pentru prima oară în 1916 și aviația au constituit noutățile tehnice ale acestui război, care a provocat pierderi imense în rândul militarilor ambelor tabere și pentru prima dată în istorie, pierderi masive în rândul populației civile.

Germanii au câștigat mai multe bătălii, dar în 1918, cu moralul tot mai scăzut, au ajuns la capătul puterilor. În octombrie 1918 Imperiul Austro-Ungar s-a destrămat. La 31 octombrie 1918 Germania a cerut armistițiu, care a intrat în vigoare în data de 11 noiembrie 1918.

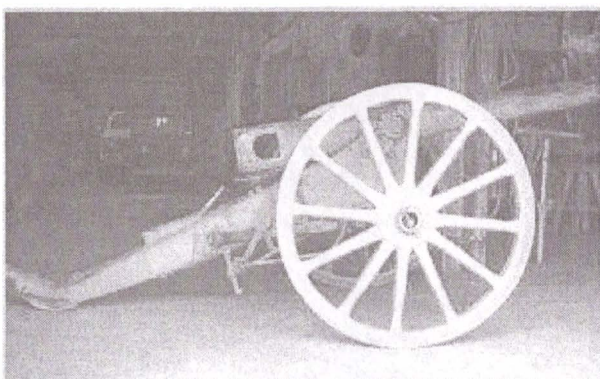

INTRAREA ROMÂNIEI ÎN RĂZBOI

La intrarea sa în război (1916), România a mobilizat 834.000 de soldați, dintre care 658.000 de soldați în Armata de Operații, formând 366 batalioane de infanterie, 104 escadroane de cavalerie și 374 de baterii de artilerie. Materialul existent la mobilizare se prezenta astfel:

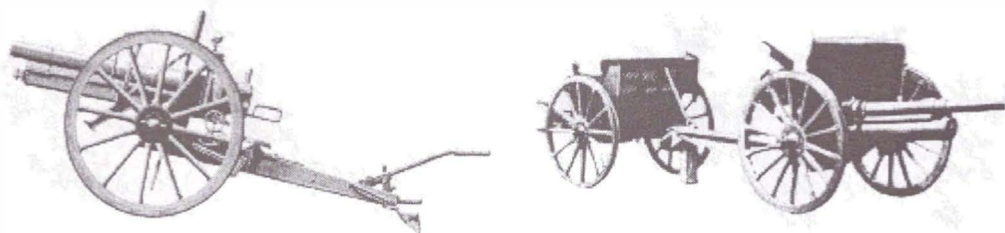
- 374.000 puști și carabine Manlicher md.1883 cal.6,5
- 142.000 puști și 9.000 carabine Henry-Martini md.1879 cal.11,43
- 143.000 revolvere modele diferite
- 443 mitraliere Maxim md. 1910 cal.6,5 și Schwartzlose md.1908 cal.8
- 161 mitraliere de poziție St. Etienne md. 1908 cal.8
- 624 tunuri de câmp Krupp md.1904 cal. 75
- 180 tunuri de câmp Krupp md.1880 cal. 75/87 cu tragere încetă
- 144 obuziere de câmp Krupp md.1902 și md.1912 cal.120/105 cu tir rapid
- 48 tunuri de munte Armstrong și Skoda cal.63/75 cu tragere încetă
- 334 piese ușoare de însoțire Gruson, St Chamond și Nordenfeld cal.53/57
- 130 mortiere md. francez cal.58
- 129 piese de artilerie grea modele diferite cal.105/120/150
- 300 autovehicule diverse
- 28 avioane modele diferite
- 19 nave de luptă mai importante

Veche piesa de artilerie Krupp cal.87mm cu tragere încetă, utilizată de Armata Română în prima parte a războiului

România a format prea multe unități în raport cu materialul existent. Astfel, infanteria avea câte 4 mitralierele de regiment (în loc de 12 – 24), grenadele erau în număr limitat, artileria grea era redusă numeric; din cele 129 de piese grele, numai 8 obuziere Schneider md.1910 cal.150 erau cu tir rapid.

Ofițerii erau blazați, fără inițiativă, nu stăpâneau tacticile relevate de primii doi ani de război, majoritatea trupei dispunea de o instrucție sumară și axată pe formalism, iar comandamentul manifesta o superficialitate și suficiență vecine cu prostia.

Piese de artilerie de câmp Krupp md.1904 cal.75 si
Schneider-Putilov md.1902 cal.76 cu tir rapid

Războiul, început cu atâta speranță și încredere în cauza națională și în sprijinul aliat, a constituit un duș rece și o școală teribilă pentru întreaga societate românească și în special pentru armată. Învinsă la Turtucaia, pe Jiu, pe Argeș, lângă București, Armata Română și-a regăsit spiritul combativ, și-a crescut comandanți capabili, iar odată cu ajutorul francez al misiunii Berthelot în echipament și instructori, a dobândit și armele necesare.

Ridicându-se la nivelul formidabilului adversar pe care istoria ni l-a scos în față, această armată, redusă numeric față de cea mobilizată în 1916 (doar 15 divizii cu cca. 350.000 soldați față de 33 divizii cu 650.000 soldați), dar cu nimic inferioară standardelor vremii în ceea ce privește dotarea și instrucția, în plus puternic motivată, desfășoară batalii remarcabile în vara anului 1917, obținând victorii cu mare pondere în cadrul războiului mondial.

Chiar dacă ulterior conjunctura istorică (România reprezentând o cantitate prea mica în raport cu marile imperii vecine) obligă la compromis politic, sabia forțată la Mărăști, Mărășești și Oituz nu-și va pierde valoarea. De acum încolo, armata nu se va mai teme de nici un adversar, va utiliza orice armă și tactică impuse de luptă și indiferent de raportul de forțe, va viza victoria în orice acțiune.

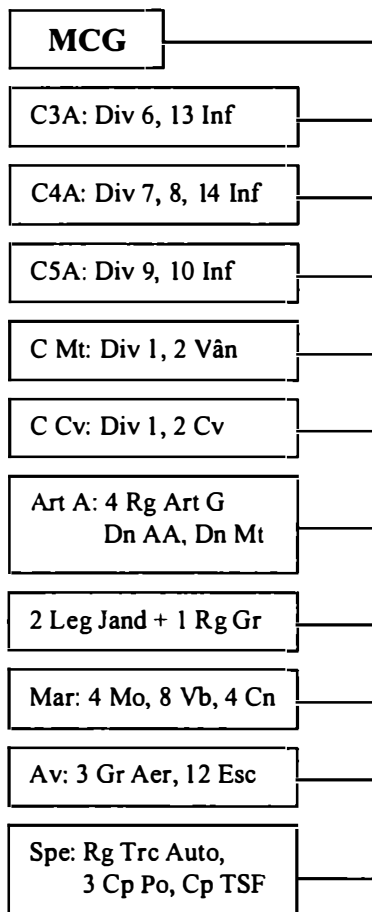
În noiembrie 1918, când regele ordonă reluarea luptei, cu toate greutatele impuse de armistițiu, o armată mică dar călită în luptă, dărză și bine dotată se ridică să îndeplinească porunca.

Forțele române aliniază la 1 noiembrie 1918 – 163.000 de soldați organizați

în:

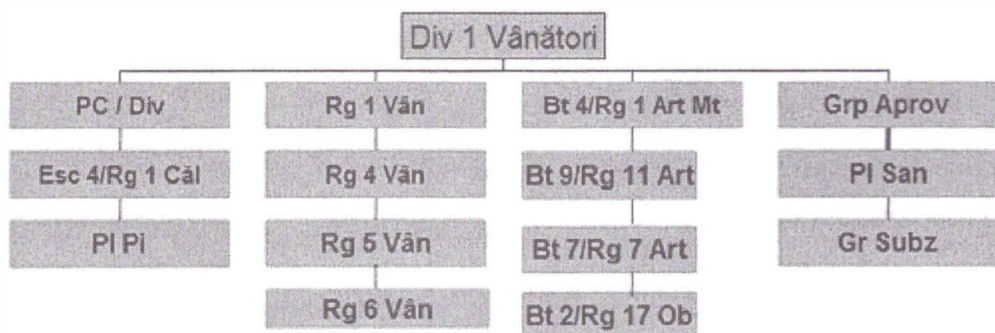
- 180 batalioane de infanterie cu 72.500 de baionete
- 98 escadroane de cavalerie cu 12.500 de săbii
- 111.500 puști și carabine și 1608 mitraliere
- 260 baterii de artilerie cu 1.028 tunuri și obuziere

Structura generală este următoarea:

Ca exemplu se prezintă Divizia 1 Vânători; se observă alcătuirea eterogenă a structurii, din subunități de la unități diferite, dar care vădește o concepție modernă de organizare:

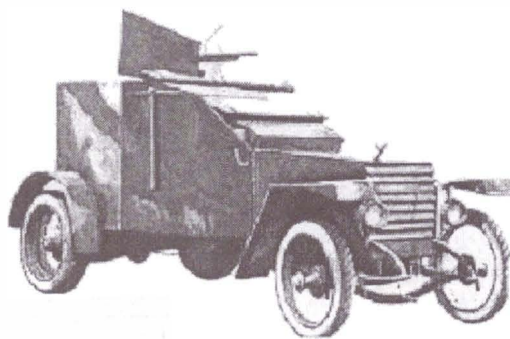
unități de infanterie
 subunități mixte de artilerie de sprijin
 subunitate de geniu
 subnitate de cavalerie de cercetare
 grup logistic

Armata, reorganizată după principiile moderne, avea forța necesară să asigure suportul militar al marilor înfăptuiri naționale.

Alături de armele tradiționale, forțele terestre, care foloseau automitraliere din 1916, au organizat, cu sprijin francez, prima unitate blindată, formată din 3 companii de tancuri și o companie de camioane grele.

Automitralierea Peugeot – md. 1915
 aflată și în dotarea Armatei Române

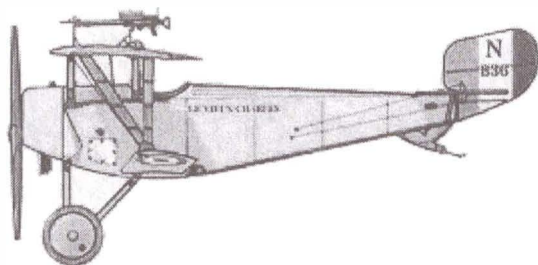

Armata Română a devenit
 în 1919 a 5-a țară din lume
 dotată cu tancuri
 Renault-17FT

Aviația alinia 3 grupuri aeriene de luptă cu 12 escadrile, dotate cu 80 de avioane:

40 F-40 Farman	(observație)
28 Nieuport 11BB	(vânătoare)
4 Caudron, 8 Breguet-Moranne	(bombardament)

Avion de vânătoare
Nieuport 11BB

Flotila dispunea de 4 monitoare fluviale, 8 vedete blindate, 4 canoniere și 2 torpiloare.

BÉLA KUN ȘI UNGARIA ROȘIE

Bela Kun s-a născut în Nimieja ungurească, în actualul județ Bistrița-Năsăud, într-o familie de evrei maghiarizați, de profesie mici comercianți sătești.

Tânărul Kuhn a manifestat de mic deviații de comportament cu accent pe intrigă și violență, motiv pentru care cu greu a putut absolvi școala primară. Trimis de părinți la învățătură în Gherla, tânărul provocă scandaluri, fiind silit să părăsească școala, iar părinții nu-l mai primesc acasă. Pleacă la Cluj, unde reușește să-și găsească un loc ca ziarist.

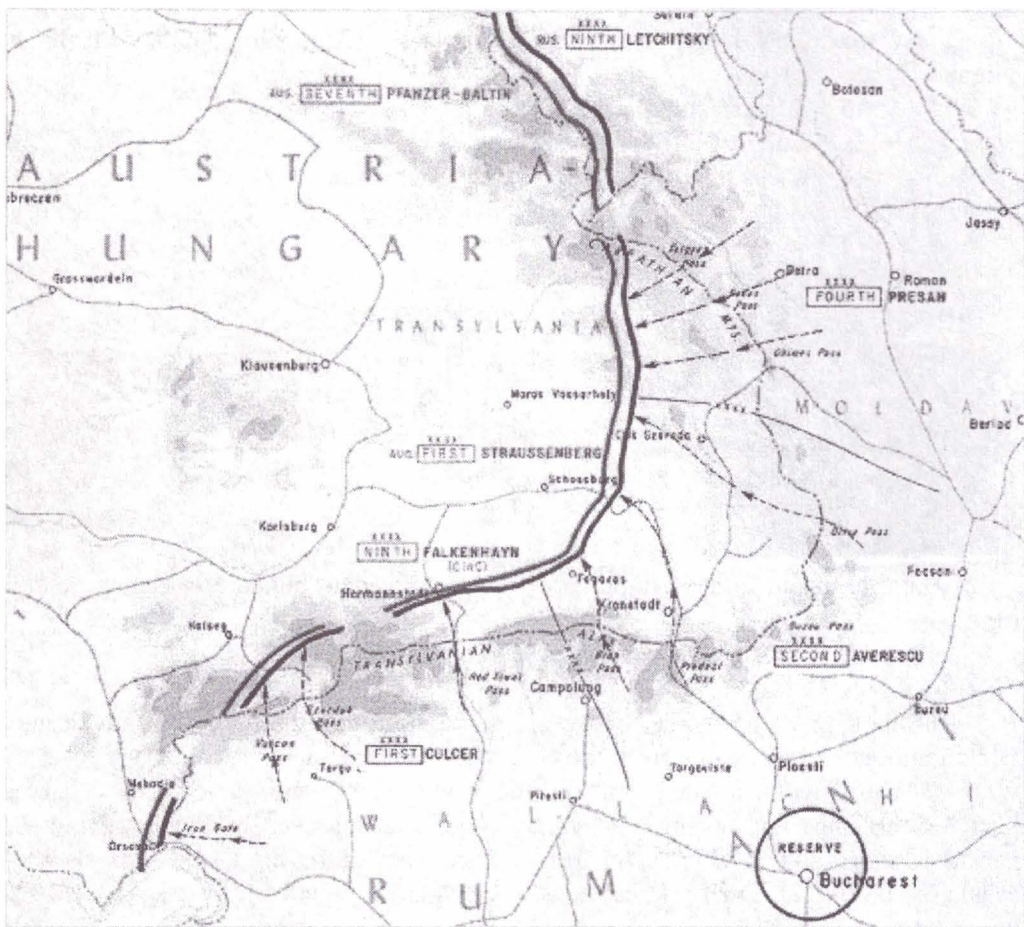
Aici se dedă la șantaje legate de dezvăluiri din viața intimă locală. Luat în supraveghere de autorități, este pus sub anchetă penală, de care scapă înrolându-se ca voluntar pe frontul din Galiția. Cade prizonier la ruși, fiind internat lagărul de la Tomsk.

Îmbrățișând cauza bolșevismului, el devine un apreciat activist comunist, manifestând o ură fără margini împotriva dușmanilor revoluției mondiale și un comportament de extremă duritate față de deținuții din lagăr. Kun va fi remarcat de liderii bolșevici. Lenin dispune să fie adus la Moscova, la dispoziția internațională comuniste, unde primește sarcina să se ocupe de extinderea revoluției în Ungaria.

Germania și Austro-Ungaria capitulează. La 29 octombrie primul ministru ungar, Tissa Istvan, este asasinat. Lenin dispune ca Bela Kun să plece imediat în Ungaria, cu misiunea punctuală de a instaura puterea sovietelor în Ungaria și Transilvania până la începutul anului

Béla Kun – Agentul bolșevismului rus în Ungaria

În Transilvania, Bela Kun își rialiază divizia secuiască, formată din trei brigăzi, care avea o forță de 10-12 mii de militari și jandarmi, la care se adăugau numeroase detașamente de represalii.

Pentru a face dovada atașamentului său pentru reclădirea Marii Ungarii, Kun susține o vastă campanie teroristă, mai ales în Transilvania unde, începând cu luna decembrie și până în aprilie 1919, cad victime ale detașamentelor militare maghiare bolșevice mii de români aflați la nord-vest de aliniamentul de contact dintre trupele române și maghiare.

Conducătorii politici de la Budapesta nu vor lua nici o măsură pentru a stăvili consolidarea puterii militare a lui Bela Kun. Campania de terorizare a românilor a dus la creșterea susținerii liderului comunist în cercurile politice maghiare.

La data de 21 martie 1919, puterea în Ungaria este preluată de comuniștii conduși de Bela Kun. În urma măsurilor luate, într-o lună de zile Kun a reușit să pună pe picioare o armată ungurească roșie de 150 de mii de oameni, dintre care aproximativ 70.000 soldați cu 150 de tunuri pe Tisa, la Sighet și pe Crișul Repede, iar

80.000 în raioane situate pe malul drept al Tisei, gata în orice moment să intre în acțiune.

Pentru înzestrarea acestui corp au fost golite toate depozitele de armament și muniție de pe teritoriul Ungariei și au fost dezarmate trupele austriece, în retragere peste teritoriul unguresc.

Acțiunile trupelor maghiare bolșevice în Transilvania, începute încă din decembrie 1918, s-au intensificat gradual și la 16 aprilie au trecut la acțiuni ofensive împotriva trupelor române. Încă de la sfârșitul lunii ianuarie 1919, aliniamentul de apărare a fost atacat în diferite sectoare de către Divizia de secui și Divizia 3 ungară. Astfel au fost lovite avanposturile românești din Valea Drăganului, pe valea Crișului Repede. În noaptea de 21 spre 22 februarie, trupe ungurești de tăria unui regiment au atacat pozițiile românești de la Ciucea, Zalău și Șimleul Silvaniei. La 16 aprilie, Bela Kun declară război României și declanșează ostilități pe tot frontul românesc.

UNIREA TRANSILVANIEI CU REGATUL ROMÂN

Guvernul generalului Coandă proclamă mobilizarea generală și la 28 octombrie/10 noiembrie, România reintră în război.

Profitând de rapida dezintegrare a aparatului administrativ maghiar, Consiliul Național Român Central, înființat la 3 noiembrie 1918, preia controlul Transilvaniei.

O delegație condusă de episcopul de Caransebeș, Miron Cristea (viitorul patriarh al României), înmânează la 1/14 decembrie, la București, regelui Ferdinand I declarația de la Alba Iulia. La 11/24 decembrie, regele Ferdinand promulgă decretul de sancționare a unirii (totodată cu Bucovina și Basarabia). Guvernul de la Budapesta protestează.

Deși în război au murit circa 335.000 de soldați și peste 200.000 civili, populația României întregite număra 16.250.000 de locuitori, între care românii reprezentau peste 70%, iar restul erau:

- maghiari 19,3%,
- evrei 5,3%
- ucraineni 4,7%
- germani 4,3%

Se formează unități chiar pe teritoriile nou alipite țării, cum sunt Diviziile 16, 18, 20 și 21 ardelenesti. La 11 decembrie 1918 s-a creat Comandamentul trupelor din Transilvania, comandat de generalul Traian Moșoiu, iar ulterior de generalul Gheorghe D. Mărdărescu.

România a desfășurat în Ardeal marile unități:

- Diviziile 1, 2 Vânători
- Diviziile 6, 7 Infanterie
- Diviziile 16, 18 Infanterie ardelenesti (formate în Transilvania)
- Divizia 2 Cavalerie
- Brigada 4 Roșiori

Aceste forțe aveau valoarea:

- 64 batalioane de infanterie (45000 baionete)

- 28 escadroane de cavalerie (5600 săbii)

- 48 baterii de artilerie (192 piese)

Ca unități de sprijin au fost desfășurate 2 batalioane de pionieri, 1 grup de moto-mitraliere, 2 baterii de autotunuri, 1 tren blindat și 3 escadrile de aviație.

Materialul greu utilizat în Campania de Eliberare a Ardealului:

152 tunuri

32 obuziere

12 moto-mitraliere

8 autotunuri

20 avioane

Generalul Traian Moșoiu

Guvernator Militar al Transilvaniei la data 12 martie 1919. La data Numit la comanda „Grupului de Armate Nord” 12 aprilie 1919. A condus “Grupul de Manevra General Moșoiu”. Comandant al Garnizoanei militare Budapesta și Guvernator Militar al teritoriilor ungare de la vest de Tisa.

Generalul Gheorghe D. Mărdărescu

A fost numit în 11 aprilie 1919 comandant suprem al tuturor trupelor din Transilvania.

În rezervă se mai aflau:

- Divizia 8 Infanterie în Bucovina

- Diviziile 9 și 10 Infanterie și Divizia 1 Cavalerie în Basarabia

- Diviziile 20 și 21 Infanterie ardelenesti (în curs de formare)

Era o forță relativ redusă, dar puternică: instrucția și echipamentul de bună calitate, conducerea experimentată și moralul ridicat.

CAMPANIA ARMATEI ROMÂNE ÎN UNGARIA

În vederea preconizatei ofensive, Comandamentul Trupelor din Transilvania – dislocat la Sibiu, a împărțit forțele proprii în două grupuri, astfel:

- Grupul de nord, sub comanda generalului Moșoiu, cuprinzând Detașamentul mixt general

Olteanu, în regiunea Sighet (o brigadă de roșiori, două batalioane de infanterie și o baterie de artilerie), având în linia a 2-a Diviziile 6 și 7 Infanterie, Divizia 2 Cavalerie și Divizia 16 ardelenescă, iar în rezervă Divizia 18 ardelenescă.

- Grupul de sud, sub comanda generalului Mărdărescu, cuprinzând Diviziile 1 și 2 Vânători și Regimentul ardelenesc „Beiuș”, având în rezervă Divizia 1 Cavalerie (cu cartierul în Basarabia).

Diviziile 1, 2, 20 și 21 Infanterie constituiau rezerva generală a comandamentului.

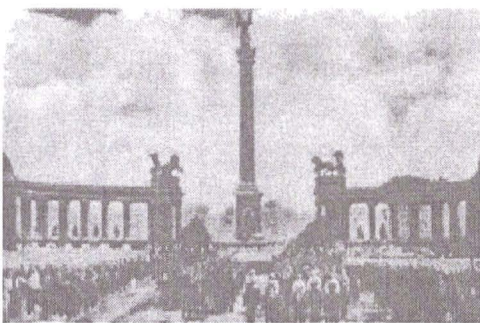
În noaptea de 15 spre 16 aprilie, Divizia 6 ungară, Divizia 38 Husari, Divizia de secui și gărzile roșii maghiare atacă posturile înaintate ale armatei române la Ciucea și Țigani.

La 30 aprilie și 1 mai trupele române au atins râul Tisa pe întreaga lungime a frontului, reușind să facă joncțiunea cu trupele cehoslovace în zona Csap – Munkacs.

Marele Cartier General Român, condus de Ion Antonescu, hotărăște menținerea pozițiilor pe Tisa, ca linie strategică, pe considerentul că Ungaria nedezarmată nu oferă nici a garanție.

La 19 spre 20 iulie 1919, bolșevicii maghiari atacă puternic armata română, respingând-o până la Oradea.

În 24 iulie, trupele române trec la contraofensivă pe tot frontul de la vest de Tisa și după șapte zile de lupte crâncene, întreaga armată ungară este scoasă din luptă. În seara zilei de 3 august 1919, patru escadroane de roșiori din brigada generalului Rusescu, cu 12 mitraliere și 2 tunuri de câmp, intră în Budapesta, arborând drapelul României pe clădirea Parlamentului.

Armata Română la Budapesta.

Bela Kun nu a putut fi capturat, întrucât, în după amiaza zilei de 2 august, împreună cu colaboratorii săi cei mai apropiați fuge către Viena într-un tren blindat. Revenit în Rusia Sovietică, Bela Kun a supraviețuit până când Stalin, făcând contabilitatea fondurilor devalizate în interes personal a ordonat executarea lui.

Ocupația militară româna în Ungaria s-a întins între aprilie 1919 și martie 1920. Aceasta a vizat stabilizarea situației în țară și asigurarea subzistenței populației civile și nicidecum alipirea unor teritorii neromânești, așa cum arăta primul-ministru de atunci, I.C. Brătianu. S-au organizat 3 zone de ocupație, astfel:

zona militară 3, cuprinzând cca. 20 – 30 km la vest de Budapesta, ca zonă de securitate

zona militară 2, între Dunăre și Tisa, incluzând și Budapesta

zona militară 1, între Tisa și linia Clemenceau, corespunzând aproximativ cu frontiera actuală.

Până la 25 februarie 1920 Armata Româna a părăsit teritoriul maghiar. La 4 iunie 1920, prin Tratatul de la Trianon s-au stabilit granițele Ungariei așa cum se prezintă astăzi.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Bulei, Ion, Scurtă istorie a românilor, Editura Meronia, București, 1996
- Calcan, Gh., Generalul Traian Moșoiu în poezia populară, Buletinul UPG din Ploiești, 2004
- Eposito, Vincent, Atlas of American Wars
- Hitchins, Keith, România, 1866-1947, Editura Humanitas, București, 1996
- Lovett, Ralph, 9cm C/1873 Kanone
- Paul von Hindenburg, Out of My Life, Harper & Brothers, New York, 1927
- Preda, D., Alexandrescu, V., Prodan, C., În apărarea României mari – Campania armatei române din 1918-1919, Ed. Enciclopedică, București, 1994
- Stănescu, gl. mr. Gh., Tancuri și automobile, Editura Militară, București, 1978
- Take Ionescu, Some Personal Impressions, Nisbet Publishing, London, 1919
- Taylor, Michael J. H., Jane's Encyclopedia of Aviation, Studio Editions 164, London, 1989
- Ucrain, C., Dobre, D., Personalități ale infanteriei române, București, 1995
- Urdăreanu, gl. lt. (r.) T., Factorul tehnic în războaiele României Moderne, Editura Militară, București, 1994
- ***, World Aircraft Information Files, Bright Star Publishing, File 890 Sheet 42, London